

evrokomunizma. Definicije prva dva »skretanja« već su pome-
nute, pa se u nastavku ovog izlaganja valja ukratko osvrnuti
na sovjetsku kontroverzu s ovim trećim, koje je u kolokvijalnom
žargonu već obilježeno kao »modna parola antikomunizma«.

Kontroverza traje već nekoliko godina, no čini se da je
svoje vrhunce doživjela u dva navrata — nakon pojave knjige
Santjaga Karilja »Evrokomunizam i država« (1977) i nakon
polemike s italijanskim komunistima neposredno pred XXVI
kongres.

Ništa u koncepcijama evrokomunizma nije moglo da ide
u prilog političkoj metafizici sovjetskog marksizma. Zamrznuta
slika socijalizma kao svjetskog sistema, koji je imao da se
izgrađuje po njenim obrascima, odjednom je počela da treperi
novim koloritom. Sovjetski ideolozi bili su iznenađeni najmanje
iz dva razloga: zapadni komunisti su očigledno napuštali orto-
doksiju u kojoj su u vrijeme staljinizma ponekad prednjačili
čak i ispred njih, a sovjetska teorija je gubila još jedno važno
područje represivne ideološke dominacije. Stoga je protiv evro-
komunizma morala da bude povedena kampanja koja je po
načinu vođenja na momente ličila na onu iz 1948. godine.²

Kampanja je, zapravo, bila sukob dva principa koji se na
zapadnom tlu morao kad-tad da odigra. Imanentna logika
zapadnog komunističkog pokreta, nakon priličnog lutanja i
usvajanja nametanih obrazaca, konačno se počela iskazivati
autentičnim kategorijalnim sistemom. Politička metafizika, natu-
rana izvana i uporno forsirana nizom represivnih mehanizama,
sa svoje strane nije bila spremna da prizna kategorijalni poraz.
Njen panlogistički sustav, međutim, nije mogao da odoli idejnoj
koroziji i dekomponovanju konstanti, na kojima je insistirao
kao nepromjenljivim i univerzalno važećim. Svaka od njih počela
se pojavljivati u drukčijem obličju. Komunističke partije nisu
više isticale svoju mešijansku ulogu naspram drugih radničkih
partija, nego su pristale na pravila izborne igre zapadnog
parlamentarizma, a neke od njih izrazile spremnost čak i na
koaliciju (ideja »evroljevice«). Boljševički model partijskog
organizovanja gotovo je u cjelini napušten, dok je lenjinizmu,
uz sva uvažavanja prema njegovom tvorcu, priznato historijsko,
a ne i aktuelno značenje. Pojam diktature proletarijata zamije-
njen je fleksibilnijim pojmom demokratije za radne slojeve
stanovništva. Ukratko, evrokomunizam je ponudio bitno drukčiji
model socijalizma i puteve do njegovog ostvarenja. Bez obzira
na povremene oscilacije i krizne situacije (na primjer, nedavna
pobjeda prosovjetske orijentacije u okvirima katalonske partije),
evrokomunizam je pokazao kolika je snaga povijesne imanencije
socijalizma kad ona, kao izvorna inspiracija, izbije iz nutrine
zbivanja i konstituiše se kao legalan politički subjekt. I za
njega se je ideologija proleterskog internacionalizma, kakvu je
propovijedao sovjetski marksizam, pokazala kao metafizički
pojam i zapreka ispoljenju vlastite revolucionarne autentičnosti.
Ta metafizika danas očigledno dopire samo do one tačke do
koje seže materijalna i vojna snaga njenih zagovornika. Van
tih granica počinje područje slobode samostalnih puteva u soci-
jalizam, koje su najavili jugoslovenski komunisti svojim odbi-
civanjem staljinizma i na čijem se tragu danas nalaze sve
brojniji politički pokreti u svijetu.

NAPOMENE:

¹ Marx-Engels: »Rani radovi«, »Naprijed«, Zagreb, 1961, str. 45.

² Evo nekih tonova iz ove kampanje: »Termin 'evrokomunizam' pojavio se
relativno nedavno. Njega je donijela na svijet buržoaska politička misao. Pojam
'evrokomunizam' čini se nepravilnim još i zbog toga što daje osnovu za pre-
postavku da su posrijedi... ne osobitosti strategije komunističkih partija nekih
zemalja, nego nekakav specifični komunizam. Međutim, komunizam je — ako se
govori o pravom naučnom komunizmu — jedan jedinstven, i upravo onaj koji
su utemeljili K. Marks, F. Engels i V. Lenjin, i čijih se principa pridržava
savremeni komunistički pokret... Potpuno tačno pisao je ne tako davno u
mađarskim novinama 'Nepszabadszag' Ferencz Varnai: Uključenje pojma 'evro-
komunizam' u političku borbu je jedan manevar. Njegova je svrha — skrenuti
pažnju od borbe protiv monopola, predstaviti dio zapadnoevropskih komu-
nističkih partija na koje se lijepi etiketa »evrokomunizma' kao antisovjetske,
izazvati spor između bratskih partija, posebno između onih na vlasti i onih koji
se za nju bore... Nema sumnje da Kariljova interpretacija 'evrokomunizma'
odgovara isključivo interesima imperijalizma, snagama agresije i reakcije...
Njegova praktična realizacija prouzročila bi na kraju raskol međunarodnog
komunističkog pokreta, ostvario bi se cilj kome mnogo decenija streme reakcio-
narne imperijalističke sile« (»Protiv interesa mira i socijalizma u Evropi«, *Novoe
vremja*, Moskva, 24. juni 1977). Navešćemo i neka mišljenja o evrokomunizmu
iz zemalja »realnog socijalizma«. »Čini se da svi oni, pisao je Vasil Bilak, koji
se plaše daljeg razvoja komunističkog pokreta, njegovog jedinstva, koji se iz
ovih ili iz onih razloga uznemiravaju zbog porasta uticaja zemalja realnog so-
cijalizma, naročito SSSR-a, koji su već doživjeli toliko razočarenja što se točak
historije ne može zaustaviti, što SSSR i zajedno sa njim zemlje socijalizma
postaju odlučujuća snaga historijskog razvoja, polažu danas sve nade u 'evro-
komunizam'... Propagatori 'evrokomunizma' pakuju revizionističke proizvode
u fini papir, ali smeće ostaje smeće u najljepšem pakovanju, kao što dijamant
ostaje dijamant i u poderanoj krpici. Duboko smo uvjereni da će — iako ne
omalovažavamo razvoj — antikomunizam doživjeti novo razočarenje« (*Rude Ra-
vo*, Prag, 18. juna 1977). Nakon što je lansirao aforizam da se »Internacionala
pjeva jednom melodijom naspram mnogozvučja jeftine estradne muzike«, Todor
Živkov se takođe odlučio opredijeliti protiv evrokomunizma. »Nedavno je bur-
žoaska propaganda, isticao je on, pustila u promet novu koncepciju prozetu
antisovjetizmom — 'evrokomunizam'. U njoj je očita želja reakcionarnih kruga-
va da podignu zid između bratskih partija socijalističke zajednice i zapadnoev-
ropskih kapitalističkih zemalja, između vladajućih i nevladajućih komunistič-
kih partija. Sada je ovo jedna od osnovnih linija ideoloških diverzija protiv
proleterskog internacionalizma i mi smo savršeno svjesni njene opasnosti« (*Pro-
blemi mira i socijalizma*, decembar 1976). Ne treba mnogo proničivosti da bi
se uočila identičnost optužbi koje se danas u ime marksističko-lenjinističke »or-
todoksije« upućuju evrokomunistima, s onima koje su prije više od tri de-
cenije bile upućivane jugoslovenskim komunistima.

Cvokoćući

nikola vujčić

OPIS, PLEN, SMEH

Crno saće Žila kucavica Žica kojom
Otiče drhtaj Plena u Ruci
ko Ptica bez Kljuna
Kukavica sakrivene glave pod krilo
Podižem Dižem
Spuštam u Tanjir
Hladni sto gde čuči-strči Bela glava
a moja krvava Ruka
a moji Prsti Stipaljke
drhteći šušakaju
i Smeħ cede iz
Dalekih Usta

CVOKOĆUĆI

Gledaj (!) kako otvara Usta
Kutiju vlažnu
i rubom gmižu zmijoglavi zunzavi Kukci
zaviruju
Glave naginju pod Zube
Udice viseće
dok trepere žilice
u Grkljanu Crevu
— Prskaće vaša Krv Zidove moje!
oni dižu Glave stooke i tromo
Krlcima mašu
iz Stomaka Porod izbacujući
Bele mlazeve
Cvoktavu Stud

ZVECKA NOVČIĆ

— Slomiću sedom Haronu veslo!
— Izvadiću novčić iz usta!
— Po zamrzlim rekama bacaću zveckasti Metal!
u noćnom huku tmici tamnoj Vuni
breknu naduveni Stomaci Stolice
na koje svoju težinu spuštaju Starci u crnom krepu
na Klackalici uz škripu Osovine Kostiju
pod mesnatim Mehurićima Svicima
ispod kojih žuti mravi vade Mrtve pčele
iz saća i oštrim rilcima trgaju njihova Krila
evo:
Osvetljava se
osvetljava
Sluzav trag Poledica i Crni petao
Kukuriče na rubu tvoje ušne
Školjke
Zvecka Novčić među prstima